

CAPUT II.

De morbis capitis.

SECTIO I.

Apoplexia.

CONGENERES sunt plerique capitis morbi, & a repletionem ut plurimum ortum trahunt, quorum praecipuus est Apoplexia. Haec a sanguine nimis viscido, per arterias capitis tardius fluente, & fere stagnante, interdum oritur; qui perpetuo vi cordis propulsus exiles suos canales dirumpit, & in cerebrum effusus, nervorumque motibus corporis inservientium tubulos comprimens, humoris sui in eos illapsus prohibet. Saepius autem illam progignit, sine insigni canalium diruptione, liquor aquosus & rubicundus ex sanguine profusus; aut etiam glandularum circumjacentium exsudans succus, qui tum cerebri membranas obruit, tum ventriculos ejus opplet, & spirituum animalium iter intercludit. Illam *sanguineam*, hanc *pituitosam*, appellare licebit. Priorem autem *fortem* vocavit Hippocrates, atque insanabilem esse dixit; alteram *levem*, curatu tamen difficilem esse monuit (a). U-

(a) *Aphor. Sect. II. Aphor. 42.*

trius-

triusque generis casuum quam plurimae narrationes ex libro doctissimi Wepferi, medici *Scafbusani*, peti possunt (a). Rationes vero omnium, quae in hoc & consimilibus morbis contingunt, dilucide exposuit magnus ille rationalis medicinae auctor, Laurentius Bellini (b).

DE causis externis, quales sunt ictus, lapsus ab alto, & hinc fractum calvariae os, nihil hic dicam; quoniam illae, nisi quatenus Chirurgi manum requirunt, iisdem remediis curantur.

SANGUINEA autem detractiones sanguinis, tam e brachio, quam ex venis jugularibus, larga copia, saepiusque repetitas, pituitosa purgationes per alvum magis desiderat. Per magnum quoque auxilium est in venarum occipitalium incisione, quam proposuit vir cum arte anatomica tum doctrina medica insignis, Jo. Bapt. Morgagnius (c); quam & ipse quidem in maxime periclitantibus magnopere juvasse non semel expertus sum. Etenim cum venae istae intra cranium cum laterali utroque sinu communicent; illis incisis, pars sanguinis, quem in hos convectorum erant, avertitur, & reliqua copia nonnihil minuitur, motusque per eosdem facilius peragitur. Idcirco cucurbitulae sub ipso occipitio, & ad latera colli admo-

tae,

(a) Vid. ipsius observationes anatomicas ex cadaveribus eorum, quos sustulit apoplexia. *Amstelædami*, MDCCXXXI.

(b) In libro *De morbis capitis*.

(c) *Adversar. anatom. vi. animad.* 83. & 84.

tae, cute scalpello profundis fatis vulnusculis concisa, quo sanguis ubertim effluat, nunquam non ex usu sunt.

NEQUE alia ratione juvat, si quid juvare poterit, a nonnullis laudata, arteriarum in temporibus incisio; per hanc enim copia sanguinis in cranium derivandi minuitur. Et Galenus quidem tuto fatis, & sine magno incommodo, arteriam etiam in ipso brachio incisam se vidisse testatur (a). At tantilla sane est portio, quae hac via demitur, ut magnum aliquid commodum inde sperari nequeat. Satius itaque fuerit, ut in *cephalaea* praecipit Aretaeus, *geminas pone aures arterias secare* (b); ex his enim major, quam ex eis in temporibus, profluet sanguinis in caput ruentis copia.

VESICATORIA etiam capiti, & membris omnibus, imponi debent. Cathartica vero, tam quae per os assumi, quam per alium infundi solent (his enim semper opus est) acria, magnaque vi stimulandi ac pungendi intestina praedita, esse oportet, sensus enim fibrarum in nervis fere deperditur.

Lethargus & Carus sunt leviores Apoplexiae species.

(a) *Method. Medend. Lib. v. cap. 7.*

(b) *De morb. diuturn. curat. Lib. 1. cap. 2.*

 SECTIO II.

Paralysis.

DESINIT ut plurimum, nisi mors intercedat, apoplexia in nervorum resolutionem, quae morbi est solutio. Haec autem plerumque alterum tantum corporis latus occupat. Quod vero observavit idem ille Morgagnius, in opposita semper cerebri parte se, sectis apoplecticorum cadaveribus, perspexisse morbi causam; id ipse memini Me olim in nosocomio non semel comperisse.

NULLUS jam sanguinis missionibus locus est, nec catharticis vehementioribus; calidis & modice moventibus, quale est *tinctura sacra*, alvum interdum laxare satis erit. Cumque morbus jam longus sit, pro vesicatoriis, in locis idoneis, praesertim sub occipitio, & supra scapulas, vel ferramentis candentibus, vel medicamentis causticis, ulcera, quae *fonticulos* vocant, excitare oportet. Hippocrates inustiones minimum octo fieri praecepit, assignatis singulis suis loculis (a).

Remedii aromaticis, quae fibras roborent, adjuncto *chalybe*, res praecipue agenda est. Quinetiam prodest torpentis aut resoluti membri summam cutem exasperare. Id optime pra-

(a) *De morbis*, Lib. 11. sect. 12.

praestat unguentum viride, cui adjectus fuerit spiritus vitrioli fortis ea proportione, ut septima vel octava spiritus pars sit, quod ubi corpus rubere coeperit, removendum est, ejusque loco unguentum sambucinum illinendum. Multum juvat in aetate non nimis provectis frigida lavatio, calidae vero immersiones omnibus paralyticis nocent. Et ipse quidem nonnullos, qui, cum vana Medicorum spe delusi ad thermas nostras *Bathonienses* profecti essent, ex aqua calida egressi, mox iterum apoplexia correpti sunt, ac perierunt.

OBLATA igitur hac occasione, super hisce aquis quaedam Mihi comperta in medium proferam. Virtus illarum praecipua in minerali quodam calore, quo ventriculum & intestina fovent, Mihi consistere videtur; idcirco his maxime opitulantur, qui vino, aut id genus liquoribus, cum appetitum ad cibos, tum facultatem illos concoquendi perdiderunt, unde quam plurima provenire mala novimus. Alienissimae autem sunt omnibus, quibus partes internae, cerebrum, pulmo, jecur aut renes, ultra modum incalescunt. Et ob eandem causam, tametsi hae vi sua jucunda stomacho laboranti opem praebeant: saepius tamen, si diu in illarum usu persistatur, huic ipsi visceri damnum afferunt; calore illo, qui primum profuit, immodica perseverantia, ad nimiam fibrarum resolutionem, in detrimentum cedente. Id quod non raro vidi iis praesertim contingere, qui morbis conflictabantur a vitio fluidi,

fluidi, quod nervos irrigat, originem trahentibus.

MORBUS hic nunquam acutus, ſaepe longus, in ſenibus fere infanibilis eſt. Miſeram autem vitam plerumque trahit, qui illo afficitur: vis enim animi cum memoria deperditur; & luctuoſum ſpectaculum, non jam homo, ſed animal ſemimortuum, contremiſit & vacillat.

Chorea Sancti Viti.

MORBUM hunc, facie pariter ac nomine ridiculum, paralyticam affectionem eſſe, & frequenti lavatione frigida, medicamentisque ex *chalybe* paratis, diſpelli jam olim monui (a).

S E C T I O I I I.

Epilepſia & Vertigo.

DE utroque hoc morbo legi velim ea, quae in alio libro tam ad recurſus, quam ad remedia, ſpectantia fuſius propoſui (b).

MONITUM autem unum & alterum ibi dictis hic adjungere libet. Prius eſt, ſaeppiſſime ventriculi magis, quam capitis, morbum eſſe vertiginem; aut ſaltem utramque partem ſimul

(a) *De imperio ſolis ac lunae, edit. alter. pag. 86.*

(b) *Ibidem, pag. 34. & ſeqq. 81 & ſeqq.*

mul laborare, gravato nempe biliosa & viscida colluvie intestino. Ubi id contingit, frustra sunt remedia quaecunque, nisi prius *vino ipecacoanbae*, aut alio quodam vomitiones proritante medicamento, onere suo levatum fuerit viscus. Postea vero appetitum simul & ciborum concoctionem optime juvabit *elixir virioli Mysichti*, ex aqua fontana, hora una vel altera ante & post prandium, assumptum.

ALTERUM, quod addi velim, hoc est, *corticem* scilicet *Peruvianum*, conjuncto remedia morbo accommodato, saepe multum prodesse, in primis si hoc modo assumatur: ℞. *corticis Peruvian.* ℥i. *rad. valerian. sylv. pulv.* ℥i. *syr. e cort. aurant. q. s. f. f. electuarius.* Hujus, praemissis debitis exinanitionibus, devoret aeger holum pondo ℥j. mane & vesperi, tribus mensibus continuis; deinde repetat triduo, vel quatruiduo, ante novam plenamque lunam.

Tetanus.

RARUS iste affectus est, musculorum scilicet universi corporis, praeter naturam facta, validissima convulsio. *His igitur cedit remediis, quae in Epilepsia proficiunt.*

